British Embassy Sarajevo

UNFPA

Grad Sarajevo
City of Sarajevo

Uloga mladih u izgradnji i očuvanju mira

pobjednički radovi literarnog konkursa

Decembar 2019.

PREDGOVOR

UNFPA

Ove godine se u Bosni i Hercegovini obilježava 25 godina od Dejtonskog mirovnog sporazuma — četvrt vijeka izgradnje mira, obnove i suočavanja sa nasljeđem ratne traume koja se prenosi sa generacije na generaciju.

Tim povodom, Britanska ambasada i UNFPA su u novembru 2019. raspisali literarni konkurs za najbolje kratke priče o ulozi mladih u izgradnji i očuvanju mira, povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava, i dali priliku mladim ljudima iz cijele zemlje da kroz pisanu riječ izraze svoje viđenje i razumijevanje mira te šta on znači za mlade danas, afirmišući ih da koriste inovativne metode za promovisanje dijaloga u zajednici o važnim društvenim pitanjima.

Pobjednice su za svoje radove dobile prigodne nagrade te su im na obilježavanju Međunarodnog dana ljudskih prava u sarajevskoj Vijećnici zahvalnice lično uručili Britanski ambasador Matthew Field, pomoćnica gradonačelnika Sarajeva za evropske integracije Mila Eminović-Rizvanović i zamjenica predstavnika UNFPA u BiH Gabrijela Jurela.

Stručna i nezavisna komisija od svih pristiglih radova izdvojila je tri koja su ostavila najveći utisak i ponudila konkretna rješenja na zadanu temu. Tri pobjednice su Sonja Pavlović iz Istocnog Sarajeva, Hana Hasanefendić iz Sarajeva i Lejla Vardo iz Maglaja, koje su na vrlo zreo i proaktivan način podijelile sa nama svoja lična iskustva, svakodnevnicu u kojoj se susreću sa nasljeđem bola i traume koja je proizašla iz rata, ali i u ime svih mladih izrazile svoje viđenje budućnosti kakvu žele za sebe i buduće generacije.

Sonja je sa nama podjelila svoju priču i priču svoje porodice koja je u ratu bila primorana da napusti svoj grad. Pisala nam je o osjećaju pripadnosti, te o tome kako ona, kao mlada osoba, odbija da prihvati podjele i zamišljene linije razgraničenja. Također je dodala kako ima razumjevanja za sve negativne osjećaje koje su posljedica rata, ali nikada za mržnju. Izrazila je svoju potrebu, ali i svih mladih ljudi, da više ne žive u prošlosti, već da krenu u budućnost sa pregršt uspjeha. U svojoj izjavi, Sonja je istakla da

je motivisala ljubav prema gradu koji prihvata i slavi različitosti, te želja za zajedničkim napretkom svih mladih u Bosni i Hercegovini, bez obaziranja na tešku prošlost.

Hana je podijelila sa nama svoje viđenje mira, ukazala na destruktivne podjele i nejednakosti sa kojima se i danas njena generacija susreće i istakla ulogu obrazovanja u procesu prevazilaženja problema mladih. Također je istakla na potrebu ambicioznih i mladih ljudi za podrškom i prostorom gdje će se čuti njihov glas. U svojoj izjavi je potvrdila da se prijavila upravo iz tog razloga, da bi iskoristila priliku da izrazi svoje mišljenje i stavove, te da bude glas mladih upravo tamo gdje on treba da se čuje.

Lejla nam je pisala o mudrosti, o svojoj borbi da se ne utopi u masi i ne povede nametnutim idealima, o neophodnoj snazi koju mlada osoba danas mora imati da bi pobjedila strah i ostala optimista. Istakla je da prije svega treba biti čovjek, stvarati pozitivan ambijent i držati se ispravnih prioriteta. Takođe je ponudila konkretna rješenja za mlade ljude u svrhu učešća u aktivnostima pomirenja i izgradnje interkulturalnog povjerenja. U svojoj izjavi nam je rekla da se prijavila na konkurs jer je imala šta reći na temu, te je svjesna uloge mladih ljudi u svim bitnim procesima.

Veliki odaziv mladih ljudi na literarni konkurs za najbolje kratke priče o ulozi mladih u izgradnji i očuvanju mira služi kao još jedan pokazatelj važnosti teme, te volju i spremnost mladih ljudi da se bave teškim temama, preuzmu odgovornost i aktivno učestvuju u procesima koji za njih donose budućnost bez naslijeđenog tereta prošlosti, građenu na principima temeljnih demokratskih vrijednosti poput poštovanja ljudskih prava, dostojanstva, slobode i jednakosti.

MIR

Hana Hasanefendić

Mir.

Šta je mir za nas poslijeratne klince koji odrastaše, i odrastaju, u zemlji ranjenoj, ne toliko od rata i fizičke destrukcije već od pohlepe i sebičnosti, mržnje i neljudskosti, netolerancije i nerazumijevanja, a koji podijeliše i ono malo sreće i ljubavi koje su preci gradili, čuvali, širili?

Šta je mir za nas, nove generacije, koje su učene o postojanju i prisutnosti etničke i religijske segregacije, koje su učene kad pričaju da koriste tri prisvojne zamjenice: naše, vaše, njihovo – umjesto jedne, zajedničke? Šta je mir za sve nas, koji zajedništvu nismo učeni, čije odrastanje ograničava jednosmjerno razmišljanje u kojem moje je moje, a ti se snađi jer ti kao tuđi bujruma ovdje nemaš? Šta je mir među ljudima koji ne dolaze iz mira?

Neko mi jednom reče da mir je ljubav. Ali ljubavi ovdje nema. Ako ljubav je voljeti samo svoga, šta je onda mržnja? Neko mi jednom reče da mir je i zajedništvo. Ali ako je zajedništvo suživot u podjeli po svemu po čemu jednog čovjeka možeš etiketirati, kako onda izgleda mjesto koje zajedništva nema? Neko mi jednom reče da život življen u miru je najbolji život, ali kako to da shvatim kada dolazim iz mjesta u kojem mir je daleko sjećanje naših predaka koje se s vremenom pretvorilo u oružje kojim napadamo optužujući jedni druge za uništenje mira?

Šta onda definiše pojam mira za mene, koja ne

mogu dubinski dosegnuti kako je živjeti u miru, a koja je svjesna šta mir u srži ne predstavlja? Za mene mir nije kvazidemokratija, neravnopravnost, nejednakost, verbalna mržnja bez fizičkog sukoba, različite politike, različite ekonomije, tri predsjednika, tri jezika, obrazovanje u dvije škole pod jednim krovom, takmičenje u kvantitetu vjerskih institucija, jer zaboga, onda „šta će nam crkva pored ovoliko džamija?", negiranje u tamo onoj ulici jer „tamo žive oni, nije sigurno", nedruženje s njom jer „njeni su pucali na nas", „nemoj s njima", oni su „Srbi, Hrvati, Bošnjaci, pravoslavci, katolici, muslimani". Mir za mene ne predstavlja kapitaliziranje svake inicijative spajanja vrijednosti razlike, a ipak nekorištenje tog kapitala u svrhu kolektivnog, pozitivnog razvoja.

Šta mi je onda preostalo da uradim kako bih shvatila srž apstraktnog pojma koji zovemo mir? Da se školujem? Ili obrazujem sama? Da pratim masu? Ili da samostalno lutam? Da dijelim kolektivna mišljenja? Ili možda da ih stvaram sama? Da ulažem u tuđe ideje promocije mira? Ili da ih kreiram sama? Da budem zadovoljna što sukob više ne postoji? Ili ne, jer ipak postoji? Šta je na meni, na nama da uradimo kako bismo kolektivno shvatili taj čuveni pojam zvani mir, koji tako često i ponosno spominjemo živeći u zabludi da rastemo u miru? Šta je na meni, na nama, da uradimo kako bismo kolektivno implementirali taj čuveni pojam zvani mir, koji tako često i ponosno spominjemo, živeći u zabludi da uspješno
živimo u miru?

Obrazovanje. To je ono što tamo negdje, ali ne ovdje, podstiče, razvija i štiti mir! To je ona faza odrastanja koja je klincima i tinejdžerima na prvu, na drugu, pa čak i na treću dosadna, i neželjena, i koju bi svako da izbjegne kad bi to bilo moguće, jer nismo naučeni da je volimo i cijenimo, jer danas smo naučeni da obrazovanje i školovanje ista su stvar.
A jesu li?

Odgovorno tvrdim da se moje generacije ne obrazuju već školuju, onako usputno, jer moraju. Jer takav je odnos školstva prema đaku: usputan, pod moranje. Bez ikakvog zalaganja za zajedničke vrijednosti. Školstvo je podijeljeno takmičenjem ko je najbolji, najpametniji, najljepši, najpopularniji i najbogatiji. Nakon što se isključi prva faza podjele, dolazi druga, a to je etiketiranje manjine. On je Srbin: „Fuj, da nije njegovih, ne bi ni rata bilo". Ona je Hrvatica: „Da nije njenih, ne bi se ni zakuhalo". On je Bosanac – ne, pardon, Bošnjak: „Da nije njegovih, ne bismo sada jadovali". Ona pravoslavka: „Kako može?"; On katolik: „Ma ja, spaja Božić i Novu, može se njemu". Ona muslimanka: „Kako može toliko da posti?" On je depresivan: „Šta izvodi više?" Ona je lezbijka: „Dajte, bolan, ključ i brava." On debeo: „Ovaj mora da je Bošnjo." Ona anoreksična: „Pojede l' se štagod, ljudino?"…

Kako onda očekivati da djeca uče o geografiji, historiji, jeziku i nauci, kada već unaprijed imaju predrasude o drugima – jer od samog početka školovanja nastaje raskol.

Mira će biti tek onda kada budemo naučeni da poštujemo različitosti, jer upravo one čine područje koje dijelimo. Bit ćemo naučeni onda kad budemo kvalitetno obrazovani, a ne usputno školovani. Bit ćemo kvalitetno obrazovani onda kad u obrazovanje budemo uložili. U obrazovanje ćemo uložiti našim

omladinskim inicijativama. Naše omladinske inicijative bit će provedene tek onda kada nas, ambiciozne klince podrže, a ne da nas gledaju kao da smo nedovoljno moćni, nedovoljno pametni i nedovoljno sposobni. Neće nas gledati kao da smo neadekvatni tek onda kada budemo saslušani. A bit ćemo saslušani onda kad nam dozvole da imamo svoj glas.

Možda još nisam dubinski dosegnula kakav je to život u miru, ali jesam dosegnula vrijednosti koje mogu da ga ispune, vrijednosti za koje ću se samovoljno, do kraja svoga postojanja boriti. Jer na kraju krajeva, to je moja, i naša građanska dužnost.

OČUVANJE MIRA

Lejla Vardo

Draga Sofija (Mudrosti),

Konačno sam shvatila da moram ispuniti svoju egzistencijalnu potrebu da ti se obratim u ime budućnosti djece, u ime očuvanja i izgradnje mira. Pišem jer imam odgovornost, pišem jer se borim za bolju budućnost, pišem jer volim Bosnu i Hercegovinu.

Gubitak budućnosti nije kao gubitak na izborima; pišem za sve generacije, za djecu koja plaču i gladuju, za djecu koja nemaju dom, za djecu koja ne mogu da se obrazuju, želim da se čuje moj glas, glas da sam protiv rata, da želim živjeti u duhu tolerancije i međusobnog poštovanja. Obraćam se predstavnicima naših vlada, političarima, poslovnim ljudima: vi ste i majke i očevi, braća i sestre, vi ste i nečija djeca. Hiljadama godina poslije velikih mislilaca čovjek je još neuk u kavezima vlastitih, prečesto pogrešnih uvjerenja, obavijen tamom i skučen u pećini. Žalosno za *homo sapiensa* – da robuje i dalje, a istina je da čovjek robuje svim razaranjima ljudskosti – različitosti ne shvata kao bogatstvo nego kao razlog za sukobe. Živi se isprazno, jednolično, bez socijalne interakcije, bez humanosti i društvenosti uopće. Bolno je gledati kako se ljudi pretvaraju u zvijeri kad misle o sebi da su bogovi. Nalaze se na sredini napete strune čiji je oslonac vakuum unutrašnjih zidova ograđenog i ograničenog uma.

Ne želim da se utopim u masu metalno sivih, teških

armatura lažnih interesovanja. Ne želim mrziti zbog različite boje kože, nacije, vjere, društvenog položaja, socijalnog statusa, zdravstvenog stanja i slično. Želim da se nađem na presjeku skupa, u zlatnoj sredini. Između dobrote i zla, ljubavi i mržnje, toplote sunca i hladnoće leda, ambicije i nezainteresovanosti. Kada se okrenem oko sebe, vidim samo borbu za vlast, volju za moći, za bogatstvom, ali nažalost, ne vidim borbu ko će više pomoći siromašnim, udijeliti pomoć starijima i bolesnima, poštovati pripadnike drugih religija. Tu, tu se ne takmičimo!

Velika je razlika gdje se rodiš; svako od nas mogao je biti migrant iz Sirije, dijete koje umire od gladi u Somaliji, žrtva rata u Bosni i Hercegovini.

Molim te, Sofija, pomozi mi da pobijedim strah, da budem optimista iako su zvijeri svuda oko nas, glad, rat, bolest i smrt. Želim odšetati od divlje otuđenosti i na drugoj strani mosta po ko zna koji put sresti i spoznati tebe. Ti si moj nepokretni pokretač. Ponekad se pitam iz čega crpiš snagu. Da li iz usamljenih umova poput mog, ili iz zavijanja otuđenih vukova? Nisi ti poput škole koja me uči šta reći. Ti si me, Sofija, naučila kako to reći, i ne znam da li ću ti se ikada moći odužiti. Moj si savjetnik i nit vodilja, meni, koja nije dovoljna sama sebi, koja nije ni zvijer, niti Bog. Ja sam samo prijatelj mudrosti, ja sam samo prijatelj ČOVJEKA.

Mislim da čovjek čija su moć dobrota, pravednost, istina, humanost treba da bude na listi prioriteta. Vratite se, otuđeni vukovi, i ponovo postanite ljudi, iskoristite moć razuma za stvaranje ambijenta koji će odisati duhom tolerancije, mirisati na mir i poštovanje. Shvatite da smo sa različitostima iskustveno bogatiji, da čovjek treba biti čovjek, da čovjek mora uozbiljiti ljudskost i da čovjek mora živjeti čovječno.

Hvala ti za sve, Sofija!

Kako mladi ljudi u Bosni i Hercegovini mogu da budu više uključeni u aktivnosti pomirenja i izgradnje interkulturalnog povjerenja

- Upoznavanje sa kulturno-historijskim naslijeđem, karakteristikama pripadnika različitih etničkih skupina kako bi se otklonio strah od drugog i drugačijeg i kako bismo se oslobodili iskrivljenog mišljenja o drugima, nametnutih stereotipa i predrasuda.
- Organizovati zajednička druženja u različitim lokalnim zajednicama s ciljem prihvatanja različitosti kao bogatstva i sticanja prijatelja iz drugih etničkih skupina.
- Organizovati zajedničke radionice sa temama interkulturalnosti, dijaloga i tolerancije.
- Učestvovati u projektima čiji je naziv **Multietnička zajednica je moj dom.**
- Organizovati posjete sakralnim objektima.
- Organizovati zajedničke koncerte, priredbe, tribine, konferencije na kojima će se promovisati suživot, zajedništvo, pomirenje i nenasilje.
- Organizovati okrugle stolove, predavanja na kojima će se razmjenjivati iskustva o porodičnim druženjima, ratnim pričama prijateljstva, zajedničkom obilježavanju praznika i sl.
- Organizovati zabavna takmičenja, uključujući i zanimljive igrice, ali da takmičarske ekipe

pripremaju sadržaje o pripadnicima drugačijih tradicija.

- Istraživati i pisati o ličnostima koje su doprinosile i doprinose interkulturalnom dijalogu bez obzira na pripadnost.
- Koristiti društvene mreže za zajedničku promociju prednosti multietničke zajednice.
- Medijski promovisati sve aktivnosti kako bi se čuo glas mladih ljudi da žele živjeti zajedno, bez sukoba.
- Interkulturalnim aktivnostima ukazati lokalnim vlastima da žele stvarati ambijent u kojem će se svi građani osjećati sigurno, u kojem će zajedno, bez diskriminacije, živjeti pripadnici svih etničkih skupina.

SARAJEVO – PRIJE I POSLIJE?

Sonja Pavlović

Sticajem okolnosti, moji su se roditelji poslije rata zaustavili u Bijeljini, gradiću s one strane Drine. Prvi grad odmah iza granice sa Srbijom, ili granice sa Bosnom i Hercegovinom. Zaustavljanje – izbjegličko za moje, a za mene rodno mjesto, trajalo je duže od sedam godina.

Onda su odlučili da je to kraj.

Stvarno su morali da se vrate svom mentalitetu, među svoje ljude. Znali su da više ništa nije isto, ali su isto tako znali da Sarajevo kao grad nije izgubilo **ono nešto**. Ono zbog čega su nekada oboje voljeli taj grad, ono zbog čega su zavoljeli jedno drugo. **Dušu.** Sarajevo i poslije svega nije izgubilo dušu...

Rođena poslije rata, devedeset šeste, niti sam znala šta znači mrziti niti sam znala šta znači da te neko mrzi. Moji roditelji, rođene Sarajlije, kako bi uopšte i mogli da uče svoju djecu da mrze? A u Bijeljini, među „svojima" nisi ni mogao biti onaj kojeg mrze. Osim što si za njih bio izbjeglica, i ništa drugo, zauvijek. Mama često ponavlja: „Svaka ptica svome jatu leti". Zato smo se vratili u Sarajevo. Doduše Istočno, ali – kako reče menadžer Dino: Nemoj mi dijeliti to! I stvarno nemam namjeru, sa dvadeset i tri godine, kao student, i kao radnik, stvarno ne pravim razlike. Ne dijelim po zamišljenim linijama razgraničenja. Za mene se osobe dijele samo po veličini duše. Kao i gradovi. Oni sa dušom, među kojima je i Sarajevo, i oni bez duše.

Vratismo se u Sarajevo, upisah se u osnovnu školu, završih i srednju i ja, i moja braća, i sestra. I upisasmo se na fakultete. Oni su završili, ja tek treba da završim. Živimo miran život u tom Sarajevu, „zloglasnom", o kojem svako ima ponešto ružno da kaže. Duduše, to kažu najviše oni koji su u istom tom Sarajevu bili samo kao turisti, tek nekoliko puta godišnje.

Razumijem ja traume, poslijeratne teške oporavke. Razumijem i bijes i ljutnju zbog gubitka. Ali mržnju ne razumijem – nikada. Ni to da poslije dvadeset pet godina neko priča jednu te istu priču, sa jednakim ogorčenjem i mržnjom u očima kao i prve godine poslije rata. Zar iz istorije ništa ne naučismo? Zar nas toliki gubici materijalnog i duhovnog nisu bar malo opametili?

Zašto živjeti u prošlosti?

A ja vam samo pričam životnu priču Srba iz Sarajeva koji su prevazišli prošlost i krenuli koracima sadašnjosti u budućnost. Sa pregršti uspjeha.

Pitam ja vas: zar i poslije dvadeset pet godina živi mržnja? Zapitajmo se dobro svi.
Krenimo od sebe, evo ja prva kažem: Moj odgovor je NE!
Za mene mržnja ne živi u Sarajevu, možda je na nekoj drugoj adresi…

Ja sam Sonja iz (Istočnog) SARAJEVA!

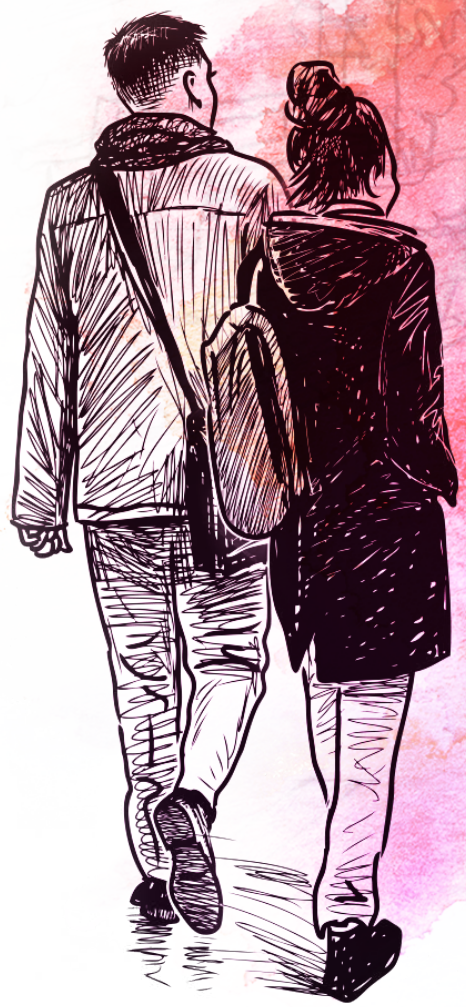

Decembar 2019.

British Embassy Sarajevo

UNFPA

Grad Sarajevo
City of Sarajevo